

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان بزمان

تحقیق

ماهیت فقهی وقف

استاد راهنما:

خانم مرادی

گروه:

یاوران مهدی

اردیبهشت ۱۳۹۴

تقدیم به

تقدیم به آسمانی ترین مادر

یاس مدینه

ستاره نیلی ، دلهای عاشقان

زهره مرضیه

و تقدیم به رهپویان ایثار شهادت زهرایی

مادران لاله پرور میهن اسلامی ایران

تقدیر و تشکر

نهایت کمال و قدردانی از استاد گرمی خانم مرادی و دوستان عزیزم و همسر که مرا در

این تحقیق یاری کرده اند را دارم .

چکیده

ب

وقف یکی از اعمال حقوقی است که به انشای اراده نیاز دارد و به معنای حبس عین مال و سبیل منافع آن است .

اعمال حقوقی به دو دسته عقد و ارمتاع تقسیم می شود ، فقها درباره ماهیت حقوقی وقف از حیث عقد و ایقاع بودن اختلاف نظر دارند .

وقف (عام – خاص) با اعلام اراده واقف و بدون نیاز قبول واقع می شود وقف خاص به قبول نیاز دارد ولی وقف عام قبول لازم نیست ، در وقف عام و خاص قبول شرط است .

درباره مالکیت مال موقوفه برخی فقها واقف را مالک کاهیت حقیقی وقف و وضعیت مالکیت مال موقوفه ملاحظه می شود که وقف عقد است نه ایقاع با تحقق وثق شخصیت حقوقی جدیدی شکل می گرد که مالک مال موقوفه است به این ترتیب حقوق مدنی ایران و فقه امامیه به هم نزدیک می شوند .

واژگان کلیدی

مردم نباید درباره عملکرد متولیان وقف تردید داشته باشند .

آنان باید اطمینان کامل پیدا کنند که اموال موقوفه آنان پیمال نخواهد شد و در مسیر درست استفاده می گردد .

بیان آثار وقف نیز در پذیرش و ترویج تأثیر فراوانی دارد . با توجه به تغییر مقتضیات و شرایط و وجود محدودیت های اقتصادی ضرورت است که اقداماتی مستمر در زمینه استفاده هر چه بهتر از منابع موقوفات کشور صورت پذیرد و برای حل مشکلات راهکارهایی اتخاذ شود .

وقف به همان شکل محقق می شود و باید بر اساس آنچه واقف معین نموده رفتار کرده زیرا عمل به شرط چنین اقتضا دارد .

وقف عبارت است از حبس کردن عین مال ، یعنی واقف مال را در وضعیتی قرار دهد که شرعاً نتوان در آن تصرف کرد .^۱

ارزش وقف در اسلام و موقوفات ائمه Δ

۱ - فاطمه السادات ، اسحاق آبادی ، چکیده پایان نامه ، ج ۱ ، انتشارات الزهرا ، ۱۳۹۰ ، ص ۲۰۱ تا ۲۰۴ .

انسان موجودی است که فطرتاً از فنا و نابودی نفرت دارد مرگ در حقیقت پلی برای انتقال از این عالم به عالم دیگر برای زندگی ابدی است .

تاریخ نشان داده است که حتی منکران خدا و دین خود را موجودی فانی به شمار نمی آورند از این جهت انسان دوست دارد پس از او نامی در عالم به یادگار بماند .

در فرهنگ اسلامی یکی از بهترین راه های زنده نگه داشتن نام انسان عموم کارهای خیر بویژه وقف است که در آیات قرآن به عنوان باقیات صالحات شناخته شده است .

بنابراین وقف سنت حسنه ای است که در گذشته های بسیار دور در تمدن کهن ریشه دارد و با ظهور اسلام رو نفی دیگر یافت و با اثر پذیری از جهان بینی اسلامی و برخورداری از احکام شرعی در زمینه های مختلف مذهبی ، فرهنگی اجتماعی اقتصادی جریان خود ادامه داد .

بر این اساس یکی از موارد که لازم است در جامعه اسلامی مورد توجه زیاد قرار بگیرد . احیای سنت های اسلامی است سنتهای که اگر بطور جدی در جامعه مطرح شوند قادرند بسیاری از مشکلات و مسائل جامعه را با تکیه بر انگیزه معنوی مردم حل کنند و وقف نمادی است که بوسیله آن می توان بخش های قابل توجهی از مشکلات و تنگناهای جامعه را شناخت و اموال و دارایی های افراد نیکوکار را داوطلبانه در جهت رفع آنها به کار بست .

وقف از نظر لغوی به معنای حبس و ایستادن و آرام گرفتن است در اصطلاح ام دین و فقها این است که عین مال حبس و منافع آن جذب شود به طوری که قابل خرید و فروش وارث و هبه نیست .

اگر چه در هیچ آیه ای از قرآن صریحاً وقف به عنوان شیوه عمل نیک بیان نشده ولی دانشمندان اسلامی از کلیت برخی مفاهیم اخلاقی که در قرآن آمده مثل اعمال خیر و بر ، احسان ، قرض الحسنه ، صدقه و انفاق و غیر نتیجه گرفته اند که وقف مورد تأیید قرآن کریم است و این عناوین شامل وقف نیز می شود چون آیات قرآن گستردگی و شمولیت دارند .

معصومین ما از لحاظ قول و گفتار ما را نسبت حسنه وقف رهنمون و تشویق می کنند و روایاتی در این زمینه وارد شده است .^۱

نتیجه گیری

۱ - فاطمه ، زکی ، چکیده پایان نامه ، ج ۲ ، انتشارات هاجر ، ۱۳۸۹ ، ص ۲۴۶ .

نگاهی به نقش وقف در توسعه ی اقتصادی و اجتماعی کشور ها و توجه به ماهیت حقوقی آن نشان می دهد که وقف از بهترین نهادهایی است که یم تواند ضمن ارضای معنوی انسان در اعتلای اقتصادی و اجتماعی استفاده شود .

خوشبختانه قوانین و مقررات لازم جهت پشتیبانی از وقف وجود دارد و با توجه به وجود سازمان اوقاف و امور خیریه تا حد زیادی نگرانی مورد سوء استفاده واقع شدن اوقاف بر طرف شده است .

می توان گفت که در مجموع عدم و نظارت مستمر و وجود آشوب های اجتماعی مخصوصاً در مقاطعی از تاریخ که حکومت از سلسله ای به سلسله دیگر منتقل می شده و عدم ثبت موقوفات از مهم ترین عوامل خروج موقوفات از حالت وقف بوده البته تردید نیست که بسیاری از امکان یا مواردی اشیایی که امروزه تحت عنوان اموال عمومی هستند ریشه در وقف دارند .

منابع و مأخذ

۱- اسحاق آبادی ، فاطمه السادات ، چکیده پایان نامه ، ج ۱ ، انتشارات الزهرا ، ۱۳۹۰ .

۲- امینی ، علیرضا ، فقه استدلالی ، انتشارات چاپ سپهر ، ۱۳۸۰ .

۳- زکی ، فاطمه ، چکیده پایان نامه ، ج ۲ ، انتشارات هاجر ، ۱۳۸۹ .

۴- عمید ، حسین ، فرهنگ عمید ، ج ۲ ، انتشارات امیر کبیر ، ۱۳۶۳ .